

Lietuvos Respublikos Prezidentei
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Europos Kaimo Parlamentas

REZOLIUCIJA

Kaunas

2015 m. balandžio 24 d.

DĖL GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMO LIETUVOS KAIME

Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga kartu su Vietos veiklos grupių tinklu, partnerystėje su Aleksandro Stulginskio Universitetu šių metų balandžio 24 dieną sušaukė Lietuvos kaimo parlamento II-ją sesiją. Kaimo parlamentas (toliau – KP) subūrė drauge aktyvius kaimo žmones iš visos Lietuvos su vienu tikslu: aptarti iškilusius Lietuvos kaimo vystymosi iššūkius ir rasti naujus sprendimus.

KP dalyviai, atsižvelgdami į pastarųjų metų bendras kaimo vystymosi tendencijas, konstatuoja, kad Lietuvos kaimo demografinė būklė, kaimo žmogaus socialinės raidos, viešosios infrastruktūros kūrimo klausimai užmirštami.

Lietuvos kaimo parlamentas kreipiasi į vietos savivaldos, Lietuvos valstybės ir Europos Sąjungos institucijas ir ragina nedelsiant atkreipti dėmesį į šalies kaimo problemas bei imtis realių, o ne deklaratyvių priemonių, pasitelkiant bendradarbiauti aktyvius Lietuvos kaimo žmones.

Lietuvos kaimo parlamentas konstatuoja ir siūlo:

1. Bendruomeniškumo ugdymas

Lietuvos bendruomenių organizacijos sveikina LR Seimo inicijatyvą 2016 m. paskelbti bendruomenių metais. Tokiu būdu LR Seimas ir LR Vyriausybė pripažįsta, jog bendruomenės tai pati aktyviausia pilietinės iniciatyvos forma.

1.1. Siūlome į kuriamą 2016 m. bendruomenių metų programą įtraukti kuo daugiau bendruomeninių organizacijų atstovų.

Lietuvos kaimo parlamento metu buvo atkreiptas dėmesys į įdingą seniūnų skyrimo ir seniūnaičių rinkimo tvarką.

1.2. Siūlome įteisinti tiesioginius seniūnų ir seniūnaičių, kaip vietos bendruomenės atstovų rinkimus. Savivaldybių tarybų rinkimų metu rinkti ne tik merus, tarybos narius, bet taip pat ir seniūnus bei seniūnaičius.

Kaimo bendruomeninės organizacijos (toliau - KBO) Lietuvoje veikia pagal Asociacijų įstatymą, kuris labai apsunkina veiklą. Kaimo bendruomeninė organizacija nėra tradicinė NVO, ji atlieka daugiafunkcinį vaidmenį plėtojant kaimo vietovę ir prisiima atsakomybę už tam tikras savivaldos institucijų funkcijas.

1.3. Siekiant įteisinti bendruomeninių organizacijų statusą siūlome priimti jį reglamentuojantį LR Bendruomeninių (teritorinių) organizacijų veiklos įstatymą, kuriame būtų aiškiau apibrėžtas šių organizacijų teisinis statusas, vaidmuo LR vietos savivaldos sistemoje veikla, tikslai bei finansavimas.

Didžiausią darbą KBO atlieka savanorystės pagrindais, tačiau savanoriškas darbas pas mus nėra pakankamai skatinamas ir propaguojamas. Taip pat nėra pakankamai reglamentuoti su savanorišku darbu susiję darbo teisės bei finansinės atskaitomybės rengimo aspektai. Dėl šių priežasčių siūlome:

1.4. Siekiant didinti savanoriško darbo prestižą, įvesti Gyventojų pajamų mokesčio lengvatas asmenims, atliekantiems savanoriškus darbus. Tobulinti savanoriško darbo reglamentavimą Darbo kodekse bei juridinių asmenų finansinėje atskaitomybėje.

2. Jaunimas kaime: užimtumas, apgyvendinimas ir kt.

Jaunimo atstovai dalyvavę kaimo parlamento metu organizuotose darbo grupėse džiaugiasi, kad vis dažniau įvairios institucijos atkreipia dėmesį į jaunimą ir įtraukia jį į įvairias iniciatyvas. Lietuvos kaimo parlamente dalyvavo jaunimas iš Lietuvos, Lietuvoje studijuojantys kitų šalių jaunuoliai ir Lietuvos kaimo parlamento užsienio svečiai. Kadangi darbo grupė buvo tarptautinė, todėl pasiūlymai orientuoti ne tik į Lietuvoje gyvenančius, bet ir čia planuojančius įsikurti jaunuolius.

Kaip pagrindinė problema buvo iškelta tinkamų sąlygų jaunimui kurtis ir pradėti verslą kaime nebūvimas.

2.1. Siūlome suteikti jaunimui galimybę kurti jaunimo erdves, 2014-2020 m. ES finansavimo programose numatyti daugiau konkrečių priemonių, kurios galėtų remti jaunimo inicijuojamus novatoriškus projektus, susijusius su neformalių jaunimo kūrybinių erdvių kūrimu, įskaitant poilsio, mokymosi ir laisvalaikio praleidimo zonas, kurios suteiktų jaunimui daugiau laisvės ir pasitikėjimo.

Lietuvos kaimo parlamento jaunimo darbo grupės metu buvo atkreiptas dėmesys, kad kaimiškose vietovėse sudėtinga tobulėti, rasti kvalifikuotų, užsienio kalbomis (verslo, techninė kalba) kalbančių jaunuolių, todėl siūlome:

2.2. Šalies universitetuose ar kitose aukštosiose mokymo įstaigose organizuoti daugiau teorinių ir praktinių paskaitų užsienio kalba.

Lietuvos aukštosios mokyklos išugdo gerus specialistus, turinčius inovatyvių idėjų, tačiau dažniausiai joms nelemta realizuotis dėl jauno verslo pradžios finansavimo keliamų reikalavimų, nepasitikėjimo idėjos sėkmingumu ir finansavimo sąlygų išskirtinumo nebūvimo.

Todėl siūlome:

2.3. Sudaryti jaunimui patrauklesnes sąlygas jauno verslo starto finansavimui valstybės institucijų ir ES paramos programose;

2.4. Inicijuoti vietos savivaldybių disponuojamo turto perleidimo tretiesiems asmenims įstatymo pakeitimus, numatant patalpų suteikimo panaudos teise galimybę jaunam verslui įsikurti;

3. Socialinis verslumas kaimo vietovėse:

Socialinis verslas kaimiškose vietovėse gali ženkliai prisidėti prie socialinių problemų sprendimo. Vadovaujantis Europos šalių sėkmingiausių socialinių verslų modeliais, galima konstatuoti, kad tai

verslas kilęs iniciatyvos „iš apačios“ principu, valdomas demokratiškai, kuriantis darbo vietas vietos bendruomenės nariams, ar žmonėms turintiems socialinių problemų, bei gautą pelną investuojantys atgal bendruomenės ar kitų socialinių poreikių tenkinimui.

Socialinis verslas ne konkurentas tradiciniam verslui, kadangi jo galutinis tikslas nėra tik pelno siekimas, tokių būdu ir mažiau komerciškai patrauklūs projektai gali būti sėkmingai plėtojami socialinio verslo pagrindu. Socialinio verslo išskirtinumas yra atsvara ekonomikos nuosmukiams bei krizėms, bei padeda išsaugoti darbo vietas probleminiais periodais.

Socialinės problemos bei iššūkiai Lietuvos kaimiškose vietovėse yra skirtingi ir unikalūs, kaip ir pačios kaimiškos bendruomenės. Būtina atsižvelgti į vietos skirtumus bei palikti galimybę kiek įmanoma platesnei socialinio verslo veiklai, skatinant bioekonomiką, paslaugų diversifikavimą, tokiu būdu nesudarant dirbtinų kliūčių bendruomeninėms iniciatyvoms.

Todėl siūlome:

3.1. Būtinai naujas išsamus socialinio verslo įstatymas, į kurio rengimą turi būti įtraukti aktyvūs kaimo bendruomenių lyderiai ir mokslo institucijų atstovai.

3.2. Probleminėse kaimo vietovėse bendruomenių kuriamas verslas, kurio dėka įdarbinami vietos bendruomenės nariai, turi būti priskirti socialiniam verslui

3.3 Nacionaliniu bei regioniniu lygmeniu dalį socialinių paslaugų ir skiriamo finansavimo teikimo perleisti bendruomeninių organizacijų sukurtam socialiniam verslui.

3.4. Sudaryti sąlygas, perkant socialines paslaugas viešųjų pirkimų būdu, pirmenybę teikti vietos (regiono, rajono) tiekėjams, tam tikrais atvejais, esant pasiūlai, įstatimiškai įpareigoti bent 25 % perkamų paslaugų ar prekių pirkti iš vietos socialinio verslo.

3.5. Siekiant tinkamai parengti socialinių verslų lyderius, sukurti bei regionuose organizuoti socialinio verslo lyderių mokymo, ugdymo ir konsultavimo programas.

3.6. Siekiant užtikrinti gerosios patirties sklaidą, remti vietines ir tarptautines pažintines programas.

4. Socialinės infrastruktūros gerinimas ir įtraukties didinimas

Socialinės infrastruktūros vystymas yra vienas svarbiausių veiksnių įtakančių kaimo gyventojų gyvenimo kokybę ir mažinančių socialinę atskirtį. Lietuvos centrinės ir vietos valdžios institucijos atsako už kaimo viešosios infrastruktūros gerinimą bei viešųjų paslaugų teikimo organizavimą. Tai vykdydamos jos siekia dviejų sunkiai tarpusavyje suderinamų tikslų: viešųjų paslaugų teikimo efektyvumo ir gyventojų poreikių patenkinimo. Dėl to, kyla sunkumai įgyvendinant šiuos tikslus. Kitas iššūkis, kaip užtikrinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir pasiekiamumą, kuris ypač aktualus kaimo vietovėms, nes jose vykstantys neigiami demografiniai pokyčiai, migracija labai apsunkina jų teikimą, o tai savo ruožtu neleidžia užtikrinti kaimo vietovių gyventojų socialinės gerovės. Viešųjų paslaugų teikimas kaimo vietovėse yra ženkliai sudėtingesnis, reikalaujantis ženkliai daugiau pastangų ir inovacijų nei mieste. Siekiant gerinti žmonių gyvenimo kokybę ir užtikrinti teritorinę sanglaudą ES pripažįstama, kad gyventojams turi būti užtikrintas priimtinas viešųjų paslaugų teikimas, o daugelyje ES šalių veikia finansinio išlyginimo mechanizmai, kuriais finansavimas nukreipiamas mažiau išsivysčiusiems regionams arba vietovėms ir visuomenės grupėms bei individams, kuriems viešųjų paslaugų teikimo kaštai yra didesni.

Todėl Vyriausybei, kitoms valstybės institucijoms, regionų plėtros taryboms siūlome:

4.1. Plėtojant kaimo viešąją infrastruktūrą ir paslaugas nepakanka grįsti vien tik bendromis Lietuvos plėtros strateginėmis nuostatomis ir problemomis, turi būti labiau atsižvelgiama į regionų ir ypač kaimo vietovių situacijos ypatumus bei turimą regionų ir vietovių potencialą. Į sprendimų priėmimą ir jų įgyvendinimą turi būti labiau įtraukiamos vietos veiklos grupės, bendruomenės ir kitos NVO.

4.2. Nors viešoji infrastruktūra ir paslaugos kaimo vietovėse vystomos ne tik per Kaimo plėtros ir Sanglaudos skatinimo veiksmų programas, tačiau nesant pakankamam skirtingų nacionalinių,

regionų ir savivaldybių strateginio planavimo dokumentų įgyvendinimo integruotumui nėra aišku kiek šiuose dokumentuose vystant viešąją infrastruktūrą ir paslaugas atsispindi teritorinės sanglaudos siekiai. Todėl siekiant teritorinės sanglaudos stiprinimo tarp skirtingų šalies regionų, regionų viduje bei tarp miesto ir kaimo, turi būti investuojama į pagrindinių viešųjų (sveikatos priežiūros, švietimo) paslaugų pasiekiamumo prieinamumo gerinimą ir kokybės didinimą. 2014-2020 m. laikotarpio Lietuvos strateginių planavimo dokumentų prioritetuose ir priemonėse reikalingi aiškesni teritorinės sanglaudos kriterijai apibrėžiantys ES ir nacionalinės paramos skyrimą viešosios infrastruktūros ir paslaugų vystymui.

Decentralizuojant ir tobulinant savivaldybių viešųjų paslaugų teikimo mechanizmą siūlome:

4.3. Taikyti lankstesnį viešųjų paslaugų teikimo organizavimo sprendimų priėmimą, atsižvelgiant į kaimo vietovės situaciją ir poreikius (pvz., žemės ūkio technikos panaudojimas vietos komunalinių problemų sprendimui arba socialinių paslaugų teikimo lankstumas pagal vietos poreikius);

4.4. Plėsti gerosios patirties sklaidą tarp savivaldybių apie kaimo bendruomeninių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimą, teikiant viešąsias paslaugas. Įteisinti socialinės infrastruktūros valdymo gerosios praktikos patirtį (pvz., Tauragės rajono savivaldybės seniūnijų savivaldos savarankiškumas tvarkant komunalinį ūkį ir kt.);

4.5. Sudaryti sąlygas kelti socialinių darbuotojų kvalifikaciją, skiriant valstybės lėšas;

Tik stiprios bendruomeninės organizacijos gali užtikrinti aktyvų bendruomenių dalyvavimą šalies socialiniame, ekonominiame ir politiniame gyvenime ir pilietinės visuomenės kūrime.

Lietuvos Kaimo Parlamento dalyvių vardu

Lietuvos kaimo bendruomenių sąjungos pirmininkė Guoda Burokienė